

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xvij. De excommunicatione iniusta, & quem effectum habeat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

dist. 18. q. 1. art. 3. concl. 2. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. conclus. 8. in fine S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. in fine. Couar. in calma mater. 1. par. §. 7. nu. 7. ver. ceterum ubi sententia. de sent. excom. lib. 6. quod etiam antequam sedatum fuerit scandalum, non teneatur sententiam nulliter latam in occulto observare, neque etiam in publico coram eis, quibus nota est nullitas sententiae. Et quamvis peccaret mortaliter, qui coram ignorantibus nullitatem sententiae celebraret, aut diuinis se immisceret, non tamen in hoc casu celebrando irregularis esset, cum irregularitas non ratione scandali, sed excommunicationis inflata sit, unde cum hic vere excommunicatus non sit, etiam si cum scandalo celebraverit, irregularitatis tamen poenam non incurrit, ut praefati auctores testantur, neque in excommunicatione utroque foro nulla, necessaria est absolutio ad cautelam, ut docet Henricus lib. decimo tertio, de excommunic. cap. 15. §. quarto.

De excommunicatione iniusta, & quem effectum habeat. Cap. XVII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatio tribus modis iniusta esse potest, ex animo, ex ordine, & ex causa.
- 2 Iniusta ex animo, quando censetur.
- 3 Iniusta ex ordine, quam dici debeat.
- 4 Iniusta ex causa, quam dicenda sit.
- 5 Excommunicatio iniusta ex animo, valida est.
- 6 Iniusta sententia ex defectu ordinis iuris in ea ferenda, an semper valida sit.
- 7 Iniusta sententia ex parte causae, an valida sit, vario afferuntur opinionibus Iuristarum, & Theologorum.
- 8 Theologi sententiam omnem per se iniustam, etiam nullam esse dicunt.
- 9 Carcere detentus iniuste fugere potest, nec sententia iniusta iudicis parere tenetur.
- 10 Sententia iniusta nec apud Deum, nec apud Ecclesiam, cui quam nocere debet.
- 11 Unam uxorem prius occulte ducens, & postea aliam publice, cui cohabitare tenetur.
- 12 Excommunicatio iniusta in foro interiori ad culpam non obligat, & quamvis ratio sit.
- 13 Excommunicatus iniuste, qui tamen vere est innocens a parte rei excommunicatus non est, nec generalibus Ecclesiae suffragiis priuatur.
- 14 Excommunicatio, dubia existente causa, ob quam fertur ligat, cum in dubio praesumendum sit pro sententia iudicis.
- 15 Reus consilio suorum advocatorum, contra iudicis sententiam adhaerere non debet.
- 16 Iniuste excommunicatus, & innocens, sed tamen secundum allegata & probata, nocens reus, ad scandalum vitandum, sententiam in publico servare debet.
- 17 Iniuste excommunicatus, sed secundum allegata, & probata nocens reus, celebrando in occulto, & sine scandalo, nec peccat, nec ullam iuris poenam incurrit.
- 18 Iniuste excommunicatus evitato scandalo diuinis inter esse potest.
- 19 Iniuste excommunicatus, quid facere teneatur.
- 20 Iniuste excommunicatus non prius iuris remedijs peccat.
- 21 Iniuste excommunicatus, quare prius absolutionem peccare debeat, quam audiat.
- 22 Iniuste excommunicatus, postquam usus est iuris remedijs, & non inuenit remedium, celebrare, & cum alijs publice communicare potest.

23 Canonistarum fundamenta, & rationes contra Theologos allata, solvuntur.

24 S. Gregorij dictum de iniusta sententia explicatur.

1 Post expositionem excommunicationis nulla restat, ut de excommunicatione iniusta, eiusque in ligando vi & efficacia, differamus. In qua explicanda, quid auctores senserint, & quibus in rebus consentiant, ac inter se discrepent, paucis ostendemus. Ut autem haec materia distincte explicari possit, ante omnia praenotare oportet, Excommunicationis sententiam tribus modis iniustam dici posse, ut colligi poterit, ex glossa in Summa, 1. q. 3. in verbo, sed ponatur, & in cap. facto, in verbo, iusta, de sent. excom. & latius traditur in ca. Episcopus, §. si ergo, 1. q. 3. S. Thom. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Alexand. de Ales. 4. par. q. 22. m. b. 2. art. 1. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 1. art. 3. & q. 2. art. 1. & 2. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Hostiens. lib. 5. Summa, tit. de sent. excom. n. 11. ver. Hi sunt effectus. Summa Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 8. ar. 2. Ioan. Calderin. in repet. in ca. excom. munito, nu. 15. de rescrip. Panor. ibid. nu. 10. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. Marian. Socin. sen. in e. perpendimus, num. 72. de sent. excom. Tabiena, verbo, excom. 2. §. 16. Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Couar. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 5. Henricus, li. 13. de excom. c. 15. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 3. nu. 3. Qui omnes docent, ex animo, ex ordine, & ex causa, sententiam excommunicationis iniustam esse posse.

2 Ex animo dicitur iniusta excommunicationis sententia, quando etsi causa exprimat vera & rationalis, ab eo tamen qui excommunicat, non ad correctionem, nec ex zelo iustitiae, sed indignationis, invidia, vel odij fortiter promulgatur, arg. c. illa, 1. q. 3. & c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. Unde tutum consilium est, quod si quis effectus datur non per se, sed per alium, qui charitatiue moueatur, sententiam promulget, vel si per se velit hoc facere, ad minus hoc non faciat; dum mouetur, sed permittat motum forte cholericum aliquantulum residere, ut Hostiensis; Astenf. & S. Anton. ubi supra, movent, & colligitur ex c. illa, & c. ira, & c. cum apud, & c. summo pete, 1. q. 3.

3 Ex ordine vero dicitur sententia iniusta, quando etsi causa vera, & rationalis praetendatur, & proferens charitate moueatur, non tamen praecessit monitio competens seu canonica, vel non fuit facta coram personis idoneis, per quas probari possit, si oportuerit, c. facto, c. ratatum, de se. excom. li. 6. admonitionem vero competentem intelligas ad arbitrium iudicis, siue trimam, siue vnam pro omnibus maxime in notorijs, arg. c. de illicita, 2. q. 3. & hodie dari debent competentia intervalla aliquorum dierum inter monitionem, & monitionem; quod verum est, nisi facta necessitas ea intervalla aliter sua ferit moderanda, c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. facti autem nec essitas dicitur, si dilatio periculosa, & aliquod malum fieret si competentia intervalla iudex concederet, & quia forte ad arma iretur, & aliqua res forte destrueretur, quibus incommodis iudex obviare tenetur, ex glossa in d. c. constitutionem, in verbo, necessitas, & facit L. aequissimum, ff. de usufruct. Aliquando enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare, ff. de excec. act. l. 1. & tradit latius Summa Astenf. ubi sup. Immo, etiam hodie talis ordo traditur, ut sententia in scriptis feratur, & ibi exprimat causa, & excommunicans exemplum huius scripturae infra mensem excommunicato tradere teneatur, si super hoc fuerit requisitus, c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6.

4 Ex causa denique sententia excommunicationis iniusta dicitur, vel quia nulla praetenditur in sententia: vel si praetenditur, tamen non est vera, vel quia etiam si vera sit, non tamen est sufficiens & rationalis, & manifeste coram eo probata, arg. c. facto, de sent. excom. & ibi glossa in verbo, rationalis, & facit c. Nemo, 2. q. 1. & cap. ut deabus, de appellat. & haec dicitur iniusta ex parte excommunicationis, & excommunicantis, vel si sit debita & iusta ex parte excommunicantis, potest tamen esse iniusta, & indebita ex parte excommunicati, ut cum quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur, quia scilicet excommu-

nicatus est innocens, iudex tamen secundum allegata & probata excommunicat illum, quia per testes probatus fuit nocens. His igitur modis, cum sententia excommunicationis iniusta esse possit, quos effectus, & quam ligandi vim vna quaeque istarum habeat, ostendere oportet.

5. Quod sententiam iniustam primo modo, quando scilicet iudex ex odio, ira, aut alia passione inordinata, quae in excoicatione seruauerit, talis sententia valida est, & in foro, tum exteriori, tum interiori ligat; & in hac re consentientes sunt auctores omnes, quos in isto capitulo attulimus. Quamuis enim sententia haec iniusta, & iniqua sit, hoc sensu, quod iudex peccat ita male affectus excommunicando ea tamen excommunicatus ligatur, cum peccatum, & iniqua iudicis intentio, virtutem & iustitiam sententiae non tollat; unde contra talem sententiam agens, non solum peccato inobediens peccat, sed etiam penas Canonum incurrit, & in tali excommunicatione celebrans, irregulatio efficitur, ut communis omnium consensus testatur, nec de hac re dubium esse potest.
6. Similiter sententia iniusta secundo modo, ex defectu ordinis iuris, ex eo scilicet, quod non precedat terna monitio, aut vna pro tribus, cum legitimis interualis, ut ca. Sacro, de sent. exco. aut non proferatur in scriptis, eum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. valida est in utroque foro, vno tantum casu excepto, quando, scilicet, quis excoicatur participans cum excommunicato a se, maiori excommunicatione, non praemissa canonica monitione, talis enim excommunicatio, ipso facto, non solum iniusta est, sed etiam nulla & irrita, ut habetur in cap. statumus, de sent. exco. lib. 6. & in hoc etiam auctores omnes tam veteres, quam noui, tam Theologi, quam Canonistae consentiunt.

7. Ceterum quoad sententiam excommunicationis iniustam tertio modo ex parte causae, quia scilicet, aut nulla est aut non aequa & legitima, sed solum praesumpta, ut cum innocens verè iudicatur nocens secundum allegata & probata, & excommunicatur, an talis sententia valida sit, & liget, non certo inter auctores constat, & aliter Iurista, & Canonistae, aliter in hac re Theologi opinantur. Iurista enim (ut videre est l. 1. q. 3. cap. 1. & cap. Qui iustus, l. 1. q. 3. & ibi Gratianus, & glos. & in c. Sacro, & in cap. per tuas, de sent. excom. Ioan. Cald. in repet. in c. ab excommunicato, nu. 15. Panor. ibi, nu. 10. de rescript. Host. l. 5. tit. de sent. excom. n. 11. vers. Quis sit eius effectus. Summa Aftensis, 2. p. lib. 7. tit. 8. art. 2. Marian. Socin. in c. perpendimus, nu. 182. de sent. excom. Angelica, in verbo, excom. l. 5. 18. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 7. nu. 5. de sent. excom. lib. 6. Henriquez, lib. 13. c. 15. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 13. §. 3. nu. 4. & 5.) docent sententiam hanc validam esse in utroque foro, & ex Theologis fauent Alex. de Alcs. 4. par. Sum. q. 22. memb. 2. artic. 2. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Ioan. Bach. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. Et quidem hi auctores, maxime Canonistae in eo se fundant, quod in c. per tuas, §. verum in alijs, & ibi glos. in verbo, verum, de sent. excom. dicitur, quod sic excoicatus iniuste, superiorem adire debet, & absolutionem petere antequam audiat, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur. Unde, si hic prius absoluitur, ergo prius excommunicatus fuit. Afferitur etiam in huius sententiae confirmationem, c. Odoardus Clericus de solutio, vbi habetur, ex decreto Gregorij IX. quod excommunicatus aliquis, propter hoc quod debebat aliquid creditori, esto constet, quod nec in totum, nec in parte poterit solvere, quod absoluitur, & tamen euadens est talem iniuste excommunicatum fuisse, eum solvere non poterit, & ideo iniuste excommunicatus verè excommunicatus est. Et denique pro hac opinione, refertur dictum illud commune & vulgatum S. Gregorij, Homil. 26. in Euang. & habetur in cap. l. 1. q. 3. Sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. Quam sententiam Canonistae sequuntur, distinguentes inter sententiam iniustam, & nullam, eum enim se fundent plerumque, non in rei veritate, sed in praesumptione iuris, & secundum notitiam humanam in foro contentioso loquantur, volunt posse esse sententiam

iniustam, quae tamen non sit nulla.

8. Theologi verò qui solum rei veritatem considerant, nulli omnino discrimen inter sententiam per se iniustam, (quando, si non est iusta causa excoicationis, quia nimirum condemnatus est innocens, & non commisit crimen, pro quo excoicatur), & sententiam nullam faciunt, & consequenter, talem iniuste excoicatum, verè excommunicatum non esse docent. Sic Adrian. in Quodlib. q. 6. art. 1. Concluf. 1. verb. sed dubium est, & in 4. Sent. q. 4. de confess. vers. Si petas, circa finem. Ioan. Dried. li. 1. de liber. Chriſt. pag. 236. & citatur Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Caiet. 2. 2. q. 76. ar. 4. ad 2. & in Opusculo 1. tractu 19. circa finem. Sotus relect. de tege, sectet. memb. 3. q. 1. Concl. 4. & 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 4. Ioan. Medina Cod. de rescript. q. 1. Martin. Ledef. 2. 2. q. 23. art. 4. Barr. Medina, lib. 1. instruct. confess. e. 2. §. 2. Pro qua est opinione refertur Córdubili. l. 1. q. 43. & fundant se in doctrina S. Tho. 2. 2. q. 60. art. 1. vbi ait, iudicium esse determinationem iusti, & 2. 2. q. 67. art. 1. ait, quod sententia iudicis est quadam particulari lex in aliquo particulari facto. Ad verò determinatio iniusti, quam significat iudicium iniustum, non est determinatio iusti; nec lex iniqua particularis, quam significat iniusta sententia, est lex particularis, quam sententia significat, & ideo nec iniustum iniustum est iudicium, nec sententia iniusta, quae damnationem innocētis secundum rei veritatem determinat, verè sententia est, unde nec excommunicatio iniusta ex parte causae, verè excommunicatio est, & consequenter in conscientia ex parte sui non obligat, & 2. 2. q. 70. art. 4. ad 2. expresse ait, iudicium iniustum non esse iudicium, loquitur autem de iudicio iniusto per se. Adde, quod talis si vbi proponitur, non peccauit, ergo excommunicatus non est, cum secundum omnes, excommunicatio non nisi ob peccatum mortale fieri possit.

9. Praeterea, qui iniuste detinetur in carcere, potest fugere, & non tenetur parere sententiae iudicis iniustae, scilicet, quod maneat ibi; & ideo, pari ratione, iniustae excoicationi parere non tenetur. Item, si iudex condemnare aliquem, ut soluat decem aureos, quos non debet, talis solvere non tenetur in conscientia; & si iudex compellit eum, ut soluat cum certus sit, quod non debeat, eos, licite eos reassumere poterit ab illo, qui accepit, aut aliquid aliud, quod tantum valeat, si sine scandalo id facere possit; immo, ille qui petijt ab illo decem aureos falsis testibus, ad eorum restitutionem in foro conscientiae tenetur, & latius tradunt Panine. Quia plerique, nu. 21. de immunit. Eccles. in 103. conf. 147. & alij oēs ergo, alius verus est dominus, nec ei vllam facit iniuriam, recuperando quod suum est, vel equi valens. A paritate igitur rationis, non tenetur iniuste excoicatus tali sine in foro conscientiae parere; cum par ratio sit, immo maior ratio est de excommunicatione, cum grauior pena sit; Sicut ergo non tenetur quis, ut docet Panor. vbi supra, num. 20. alijs iniustis sententijs parere, ita multo minus iniustae excommunicationi parere obligatur.

10. Pro hac etiam sententia facit, quod habet Gelasius Papa dicens: Sententia si iniusta est, tanto eam curare non debet quanto apud Deum, & Ecclesia eius, neminem potest iniqua grauare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, quae se nullatenus perspexit obligatum, & refertur c. cui est illata, l. 1. q. 3. Cum igitur iniuste excommunicatus non indigeat absolutione, verè excoicatio iniusta non ligat. Et in c. Illud plane, l. 1. q. 3. ait S. Aug. Si quispiam facium fuerit anathematisatus iniuste, potius erobert, qui facit, quam qui hanc patitur iniuriam. Et cap. si quis non teet. 24. quae 3. ex Orig. Hom. 14. ad ea. 24. Leuit. quod falso Gratianus tribuit Hieronymo, habetur: Si quis non recto iudicio eorum, qui praesunt Ecclesiae, depellatur, & foras mittatur, si ipse non ante exijt, hoc est, si non ita egi, ut mereretur exire, nisi leuitus in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita sit, ut interdum ille, qui foras mittitur, sit, & ille foris qui inuis retineri videtur. Haec Origenes.

11. Hanc etiam Theologorum sententiam probant Martin. Ledef. 2. 2. q. 23. art. 4. & Ioan. Medin. C. de rescript. qu. 1. vers. respodetur, ex simili casu, Exepli gratia, si quis occultè ducit prius vnam uxorem, & postea publicè ducit aliam (qui casus ante Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matrimon. verus fuit) & secunda quae potè publicè probare illi esse suum,

se suū, periculum in iudicio exteriori, & probat illum esse suū, quia publice cum illa matrimonio contraxit, & pū ma quia occulte nupit illi, non potest probare, & ideo excoīcatur, vt maneat cū secunda; sēt secundū Canonitas, talis excoīcatio non ligat, cum ille sit innocens; et go nec qui in alio casu iniuste excoīcatur, per se est excoīcatus; cum hic iam innocens sit ex parte sua sicut ille. Et quā uis peccauit ducendo secundam, quā tamen innocens est in alio, pro quo excoīcatur, (nam in hoc quod non cohabitāt cū secunda, bene facit, cum non sit sua) non obligat sententiā parere in foro interiori; ita neque ex alia quacunque sententia per se iniusta, inducitur ius patendi. Quæ Theologorum sententia mihi est ob rōnes alias venior & probabilior videtur. Ex qua sententia Doctores alati, varia colligunt scitu necessaria, & quæ in praxi quotidie occurrere possunt, vt ex his, quæ dicemus, manifestum erit.

12. *Primum est*, Excoīcatio iniusta in foro interiori nō obligat ad culpam, quasi culpa sit non obedire iniusto præcepto, ita expressē Adrian. Q. 10. lib. 6. art. 1. Concl. 1. verū sed dubium est. Maior. 4. d. 18. q. 2. & alij omnes quos pro hac secunda Theologorū sententia recitamus quibus cōsentit Cou. in c. alma mater. 1. p. 5. 7. num. 5. verū 1. conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi alios refert id quod satis euidenter colligitur ex c. cui est illata, & c. illud plane, & c. cepisti habere, & c. Quid obest, 1. 1. q. 3. & c. si quis non recto, 2. 4. q. 3. & c. fa cit c. A nobis, 2. & ibi Pan. nu. 1. de sent. excom. Cuius dicitur hæc rō esse potest; quia nemo nisi ob contumaciā, & inobediētiā culpabilem excoīcari potest c. Nemo Episcoporum, 1. 1. q. 3. & c. Multi, 2. q. 1. & deducitur ex Matthe. ca. 18. vbi nemo tanquam Ethnicus, & publicanus, (scilicet per excoīcationem) est habendus, nisi qui Ecclesiam non audierit. Iudex autem non nisi per legem, & iustitiam, quempiam obligare potest. vbi igitur iudex aliquid contra legem & iustitiam præcipit, neque est aliqua obligatio præcepti; neque in subdito peccatum est aliquid contumaciæ, vel inobediētiæ, si non obtēperet; quod dictū verum est, quando quis certus est de sua innocentia, & secluso scandalo, in non parendo, aut remoto contemptu.

13. *Secundum est*, Excoīcatus iniuste, & qui verē est innocens, & hoc certō scit, quamuis secundū allegata & probata excoīcetur, à parte rei, & in veritate, nec excoīcatus est, nec communibus & generalibus Ecclesiæ suffragijs priuatur, ita Alex. de Ales. in 4. p. Sum. q. 22. memb. 2. art. 1. verū. Ad illud vbi ait, excoīcationem iniustam verē excoīcationem non esse, nec separationem bonorum Ecclesiæ facere Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. ad 1. vbi ait excoīcationem iniustā ex cā non laedere eum qui notatur, & clarius 4. d. 18. art. 7. q. 2. ait, excoīcatus pro iniusta causa, non excludi propter hoc à suffragijs orationum Ecclesiæ, quia talis non est excoīcatus quoad Ecclesiam triumphantem, nisi sit aliud quod obstat; nec Militans Ecclesiæ tales intendit à suffragijs orationum excludere. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 1. Concl. 4. vbi ait, Quod Ecclesia cum sciat se posse errare, videtur tamen nolle aliquem lædere iniuste, propter quod ipsa non intendit iniuste excoīcatus à generalibus suis suffragijs excludere. Adria. expressē Quodlib. 6. art. 1. Concl. 1. verū. Dia. co secundo, lit. E. Caiet. to. 1. Opus. tra. 19. q. vnic. circa finem. Maior. 4. d. 18. q. 2. Mart. Ledes. 2. 4. q. 2. 3. art. 4. Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 4. Summa Astensis. 2. p. lib. 7. tit. 9. art. 2. q. 2. Nau. in Man. c. 27. nu. 3. Cou. in c. alma mater, 1. p. 5. 7. nu. 5. verū. secunda conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi dicit esse communem opiātionem, pro qua et refert Ioan. Arboreum, lib. 5. Theosophia, c. 21. Catd. à Turrecr. in c. Si quis Episcopus, 1. 1. q. 3. idem docet Henric. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 2. in fine, quicquid Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 9. in contrarium senserit. Rō est; quia Ecclesia non censetur velle aliquem iniuste tanta læsione afficere; nec eos excludere a talibus suffragijs, cū pia Mater sit, quæ innocentibus filij nocere non intendit, arg. c. illud plane, 1. 1. q. 1. Non enim intendit Ecclesia illos excludere, quos Deus non excludit; & ita, cum tales in priuatur communibus Ecclesiæ suffragijs apud Deū, censendū non est Ecclesiam eos excludere. Immo, vt ait Sotus Ecclesia non hēt maiore vim ad lædēdum homines in spiritualibus, maxime innocentes, quam

Principes seculares in temporalibus; sed vt constat in foro ciuili sententia prolata secundū allegata, & probata contra innocentē in foro conscientie non obligat, iuxta ea quæ tradit Pan. in c. Quis plerique, nu. 20. 21. & seq. de immunit. Eccles. vnde talis condemnatus potest non soluere id, in quo est dānatus, & fugere e carcere sine peccato, dummodo non inferat vim Officialibus & Ministris iustitiæ; & proinde innocens excoīcatus vere excoīcatus non est, nec Ecclesiæ suffragijs cōibus priuatur. Neq; contrarium affirmat S. Th. 4. d. 18. q. 2. art. 1. ad 4. & habetur in addit. 3. pa. q. 21. art. 4. ad 1. vbi ait, *Quamuis homo gratiam Dei iniuste amittere non possit, potest tamen illa iniuste amittere, quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet, si subtrahatur alicui verbum doctrina, quod ei debetur, & hoc modo excoīcatio gratiam Dei subtrahere dicitur.* Hæc S. Th. Quibus verbis non habetur excoīcationem iniustam tollere gratiam gratum facientem, aut generalia Ecclesiæ suffragia, sed solum dispositionem illius, puta cōiōnem cum fidelibus per participationem Sacramentorum, & officiorum diuinoꝝ, in foro exteriori; quia enim talis in foro exteriori pro excoīcato habetur, ratione obedientiæ, & ad scandalum vitandum, parere debet sententiæ excoīcationis iniustæ, & hoc scitum colligitur ex illis S. Thom. verbis, si attente legantur, vt laius & subtilius Sotus in relect. de regendo secreto, memb. 3. q. 1. Concl. 4. tradit.

14. *Tertium est*, Quando cā non est vere iusta, si tamen snia illa non contineat errorem manifestum, sed res est dubia, tunc talis snia ligat, & se tanquam excoīcatus gerere debet in foro exteriori. Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 2. verū. Secundo modo, & Henric. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 3. & c. 2. §. 1. Quia homo in propria cā iudex esse nō debet, & in dubijs præsumendum est pro sententia iudicis, vnde, in dubio nemo facile se innocentem putare debet. Etenim, vt ait Cou. in c. alma mater, 1. p. 5. 2. nu. 4. verū. illud vero, vbi de periculo animæ agitur, adhuc in exteriori iudicio certior via est eligenda, glos. in c. de feru. & in c. iuuenis, de sponsal.

15. *Hinc infert Sotus vbi supra*, quod reus licet cōsilio suorum aduocatorum iudicet causam non fuisse iustam, aut dubium de ea se sit, contra iudicis sententiam opinioni aduocatorum suorum adherere non debet, id quod etiā docet Henriquez lib. 13. de excom. c. 15. §. 3. in fine, citans Syluest. verb. excom. 10. §. 1. sic parochus sub excoīcatione ad Synodum vocatus, si potuit mittere nuncium, qui Episcopū referret rationem excusationis; aut iustus vt debitu soluat, sub excoīcationis pena, vel vt compareat, dum non soluat, aut compareat, licet agrē, & difficulter soluere, aut comparet possit, in dubio se pro excommunicato habere debet. Immo addit Sotus, quod si talis esset Clericus, & cōsecraret, fieret irregularis; & fauet Henriquez vbi supra, §. 3. & in casu huius tertij dicit existimat Sotus eum priuari orationibus, & suffragijs Ecclesiæ; cum in dubijs præsumendum sit pro sententia iudicis.

16. *Quartum est*, Iniuste excommunicatus & innocens, secundum allegata tamen & probata nocens reperitur, licet verē in conscientia excommunicatus non sit, cum sine peccato mortali vera excommunicatio non sit, ad vitandum tamen scandalum, & ne videatur Ecclesiæ censuram contemnerē; sententiam illam in publico feruare debet, aliās in foro exteriori præsumetur censuram excoīcationis violasse, & irregularis iudicabitur, aliasque penas incurret, quæ contra excommunicatos non seruantes ipsius excoīcationis rigore, statuuntur, vt laius tradit Cou. in c. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 7. verū. His eorūdem probatur, de sent. excom. li. 6. qui pro hac re citat glos. in c. postulatistis, in verbo, spoliandi, & ibi Pan. nu. 1. 2. de cler. excom. ministr. & idem Panor. in ca. per tuas, nu. 3. de sent. excom. Syluest. verbo, correctio, §. 9. & verbo, excom. 2. Notab. 1. Casu 8. & Notab. 4. dub. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. vbi ait, talē peccato inobediētiæ, si eam nō teneat, quousque absolutionē procurat ab illo, qui eum excommunicauit, vel ab eius superiore, & etiam penas iuris incurrit, sicut si sententia esset iusta. Ceteram, existimos, quod licet talis iniuste excommunicatus, ratione sententiæ quod inde non parendo oriri posset, illi iniuste sententiæ parere debeat; necnon etiam ratione obedientiæ quæ debetur

berur praelatis Ecclesie in foro exteriori (in quo etiam excommunicatus iudicabitur) eam seruare debeat; ne Ecclesie auctoritatem contemnere videatur, aut liberum cuique priuato sit, iudicis sententiam ex falsa causa pronuntiare nullam & irritam esse, quod maximum preiudicium Ecclesiasticae disciplinae, & aliorum scandalum afferre possit; In foro tamen conscientiae excommunicatus non est, nec aliquam iuris penam incurrit, dummodo certus sit de sua innocentia.

- 17 *Hinc* talis celebrans in occulto, aut cum alijs participans in occulto, & sine scandalo, nullam irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit, nec peccatum vllum committit; immo, alia omnia secretè remoto scandalo, & contemptu facere potest, ac si excommunicatus non esset. Ita Adrian. in Quodlib. 6. q. 1. art. 1. Concl. 1. vers. sed dubium, & 4. Sent. q. 4. de conf. vers. si petas, ad finem. Ioan. Dried. li. 1. de libert. Christiana. fol. 236. 237. Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 4. ad 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Sotus 4. d. 22. q. 1. ar. 3. Concl. 4. vers. Accedit textus, in fine. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. Illud tamen est ad monendum, de sent. ex com. lib. 6. Cordub. lib. 1. q. 43. Casu 13. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 1. §. 3. in principio. Et pari ratione, si esset in longinqua regione, vbi ignota est illius excommunicatio iniusta, etiam nec in publico prohibetur interesse diuinis, recipere Sacramenta, & si Sacerdos sit, celebrare poterit, nec tamen irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit; ita Caiet. Sotus vbi supra, vers. Arguet tamen, & Henriquez d. §. 3. & Mart. Ledesm. vbi supra, ait, quod etiã sic iniuste excoicatus publicè communicando in Sacramentis, non peccat, si absit scandalum, & contemptus; nam si quis in publico, maxime apud ignorantes velitate, per modum contemptus se ingereret officijs diuinis tunc peccaret mortaliter; quia alij scandalizarentur, & facillè inducerentur ad contemnendum potestatem Ecclesie; & ipsemet etiã sic faciendo, videtur contemnere auctoritatem Ecclesie, volens propria auctoritate rescindere sententiam iudicis, dum non vult appellare, aut recurrere ad superiorem; ideoque docet, melius esse ad scandalum vitandum, & propter obedientiam Ecclesie, in publico abstinere a communione aliorum. Et quamuis ex contemptu publicè celebrando, aut communicando cum alijs, ratione scandalij, & contemptus, mortaliter peccaret; non tamen in conscientia & anime iudicio est excommunicatus ex Soto in relect. de regen. secreto, memb. 3. quaest. 1. Concl. 3. & Cou. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 5. versic. Tertia conclusio de sent. excomm. lib. 6. neque in foro anime irregularitatem incurrit, cum verè censuram non violat, ex Ioan. Bachono in 4. d. 18. q. 1. art. 3. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 2. art. 4. Soto 4. d. 22. quaest. 1. art. 3. Concl. 4. contra Palud. 4. d. 18. quaest. 1. art. 3. Concl. 1. Couar. in calma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. His equidem probatur, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. ca. 1. §. 4. quorū opinio vera est in foro interiori, quia ex praesumptione, Ecclesia sicut illum excommunicatum, ita etiam irregularem reputat; nos autem tantum loquimur in foro anime, & in conscientia, in quo sicut verè excommunicatus non est, ita neque irregularis verè erit.
- 18 *Immo*, addunt Ioan. Driedo, lib. 1. de libert. Christiana, fol. 237. Caiet. 2. 2. quaest. 70. art. 4. ad 2. & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. art. 4. quod non solum sic iniuste excommunicatus euitato scandalo interesse poterit secreto loco diuinis, & celebrare; sed etiam qui sciunt illum esse bonae conscientiae virum, & innocentem esse credunt, quamuis sciãt illum excommunicatum fuisse, possunt illi seruire in missa, aut participare alias in Diuinis, secretò tamè; quoniam sic faciendo, & timetur iniusta sententia, & executioni mandatur in publico, & satisfic humano iudicio, quae foris, sunt iudicanti, dum manifeste videtur, non contemni Ecclesie auctoritatem, & sic non priuatur innocens omnino spiritualibus consolationibus anime suae, qui in veritate non est excommunicatus, quis in veritate sententia talis iniusta non est sententia.
- 19 *Quintum est*, Quod sic iniuste excommunicatus tenetur sub peccato querere alia iuris remedia, nimirum, appellare; & si non conceditur appellatio, recurrere debet

ad superiorem aliam peccat. Sic Caiet. 2. 2. quaest. 79. art. 4. ad secundum, & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. articul. 4. Ideo autem peccat, non quia non parat iniustae sententiae excommunicationis, sed quia contemnit remedia iuris, & non parat Ecclesiae in hoc quod praecipit, quod sic excommunicatus vtatur remedijs iuris, & hoc tantum probat e, per tuas, de sent. excomm. quo Iuriste, & Canonistae suam sententiam defendunt, vbi dicitur: *In alijs*, scilicet excommunicationis sententijs (exceptis his duabus, quando quis excommunicatur post legitimam appellationem; aut in forma excommunicationis error intolerabilis expressus sit) nisi gratiam absolutionis imploret, (esto, dicat, quod probare velit sententiam illam esse iniustam) *audiri non debet, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius, ex suo contemptu ligetur.*

- 20 *Vnde* contat, quod si non vtatur iuris remedijs opportunis, reputatur Ecclesiastica potestatis contemptor, & proinde peccat, & ita respondent Theologi ad d. cap. per tuas, de sent. excomm. quo Iuriconfulti suam solent opinionem tueri. Quod verò ibidem dicitur, *Quod sic iniuste excommunicatus petere debeat absolutionem*; intelligitur solum, ad cautelam; cum sit dubium, an talis sit excommunicatus nec ne: ipse enim licet se excommunicatum esse dicat, Ecclesia tamen excommunicatum esse praesumit, ideoque prius ad cautelam absolui debet, quam audiatur, quia si audiretur, & esset dubium, an esset excommunicatus, necne, actus eius interim non essent legitimi, vnde, vt fiat processus legitimus & iudicialis, ad cautelam prius absolui debet.
- 21 *Ideo* autem statuit Ecclesia, vt in sententia iniusta prius absoluaetur reus, quam audiatur, vt sic claus Ecclesie magis timeatur; c. per tuas §. nos igitur, vers. verum, de sent. excomm. & in maiori reuerentia habeantur, & denique, vt homo per obedientiam meritum crescat, dum iniusta sententia parat. Quid ergo mirum, si quaest. 3. & latius tradunt Alex. de Ales 4. par. Summa q. 22. membr. 2. art. 2. in fine. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Summa Hostiensis, lib. 5. tit. de sent. excomm. nu. 11. vers. Hi sunt effectus, in fine. Summa Attenfis, 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 2. in fine.
- 22 *Sextum est*; Sic iniuste excommunicatus, postquam vtus est remedijs iuris, & non potest inuenire remedium, quia probatur nocens secundum allegata & probata, communicare poterit in Sacramentis, & in alijs, & occultè, & publicè, sine peccato, dummodo non sit scandalum, ita Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Adrian. in 4. Sent. q. 4. de confess. versic. si petas. Sot. in relect. de regen. secreto, memb. 3. q. 1. art. 4. & alij; Qui tamen monent, vt saltem tamdiu abstineat a communione aliorum, & ab officijs diuinis quãdiu fuerit praesumptio apud alios quod sit excommunicatus, ne videatur contemnere Ecclesiam; si autem non sit scandalum, omnia perinde facere poterit, ac si excommunicatur non esset.
- 23 *Ex dictis* facillè constare potest, quid sentiendum sit de Canonistarum fundamentis, iam enim responsum est ad c. per tuas, de sent. excomm. & ad ca. Odoardus Clericus, de solution. & responderetur, quod Ecclesia iubet illum absolui ex praesumptione excommunicationis iustae, & ad maiorè cautelam, & propter reuerentiam Ecclesiasticae potestatis; etenim auctoritati Ecclesiasticae disciplinae admodum perniciosum esset, quod quiuis excommunicatus se liberum ab excommunicatione existimet, ea occasione, quod falsa causa deceptum iudicem in eum excommunicationem pronuciaste causetur; non tamen intendit Ecclesia dicere, quod ille in veritate rei, & in conscientia excommunicatus sit.
- 24 *Illud aut* S. Gregorij dictum 11. q. 3. c. sententia pastoris, intelligitur tantum, vel, quando causa est dubia an iusta, vel iniusta sit, tunc enim omnino parere debet, vel vt diximus, in foro exteriori, etiam quando scit se verè innocentem esse; tunc enim propter obedientiam meritum, & ad vitandum scandalum, publicè se pro excommunicato gerere debet. Et idem dicendum est, quando excommunicatio fertur iniuste contra aliquem testem, aut ministrum iustitiae, aut reum, nisi crimen prodar, aut de eo testetur, aut sententiam exequatur, talis enim sententia iniusta, quamuis secundum istos auctores in conscientia verè non obli-

obliget, in foro tamen exteriori ob rationes dictas merito timenda est.

De causis quæ excusant ab excommunicatione. Cap. XVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ignorantia omnis an ab excommunicatione excuset.
- 2 Ignorantia triplex est, crassa, affectata, & probabilis, seu inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi quid denotet.
- 4 Ignorantia crassa seu supina, quænam sit.
- 5 Ignorantia affectata quid sit.
- 6 Ignorantia inuincibilis, quæ dicatur.
- 7 Excommunicatio alia est iuris, alia hominis, & quid utraque sit.
- 8 Ignorantia, quæ a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit.
- 9 Ignorantia, alia est iuris, alia facti, & quid utraque sit.
- 10 Ignorantia crassa, nec a culpa mortali, nec ab excommunicatione excusat.
- 11 Clericum percussus, quem ex ignorantia crassa Clericum esse ignorat, excommunicatus est.
- 12 Episcopus, clericum alienum sine proprii Ordinarij licentia ordinans, suspensus est.
- 13 Parochus contrafaciens Statutis Episcopi sub pena excommunicationis latis, an ex ignorantia, ab eius incursum excusetur.
- 14 Ignorantia inuincibilis facti, aut iuris, a peccato, & excommunicatione excusat.
- 15 Ignorantia inuincibilis circumstantiæ, quæ speciem peccati constituit, aut grauiorem reddit, a culpa, & excommunicatione excusat.
- 16 Contrahens cum Mortali, consanguinea, vel affine, quam talem esse inuincibiliter ignorat, non excommunicatur.
- 17 Vas sacrum furatus, inuincibiliter ignorans esse sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est.
- 18 Clericum percussus, probabiliter talem esse ignorans, non est excommunicatus.
- 19 Volens percutere Petrum Laicum, si errans in persona, Ioannem Clericum percutiat, existimans esse Petrum Laicum, in excommunicationem non incidit.
- 20 Percussus Clericum, ignorans inuincibiliter esse Clericum, quando excommunicationem incurrat.
- 21 Ignorantia inuincibilis Canonis, penam excommunicationis inferentis pro actu lege Diuina non damnato, sed solum iure positivo, a culpa, & ab excommunicatione excusat.
- 22 Ignorans inuincibiliter mandatum superioris, contrafaciendo penam non incurrit.
- 23 Contrahere cum consanguinea, vel affine in quarto gradu, sola lege humana prohibetur.
- 24 Ignorans inuincibiliter Statuta inferiorum, quibus aliquid iure Diuino damnatum sub pena excommunicationis prohibetur, contrafaciendo non est excommunicatus.
- 25 Ignorantia crassa contrafaciens mandato superioris a pena non excusat.
- 26 Statutum Episcopi in Synodo factum, probabiliter ignorans, pena illius non subiecitur.
- 27 Pape excommunicationis penam infligentis pro peccato iure diuino damnato, an inuincibiliter legem ignorans, peccatum illud committens, excommunicatus sit.
- 28 Glossæ, & aliorum Doctorum opinio affirmatiua de hac

re latè explicatur.

- 29 Ignorans excommunicationem imponi a iure ob Clerici percussorem, irregularis est, si facti memor, Ordines in eo statu suscipiat.
- 30 Ignorans penam civilem alicui crimini impositam, illam committens, penam legis non euadit.
- 31 Ignorans inuincibiliter Canonem Pape, excommunicationis penam pro delicto etiam iure Diuino damnato, et se sciat factum alias esse illicitum, delictum illud committendo, non est excommunicatus.
- 32 Pene quantitas, proportionari debet quantitati culpe.
- 33 Affectio Bullarum in Valuis S. Petri an sufficiat ad incurrendam penam contrafacienti.
- 34 Ratio eadè est tam in Constitutionibus Pontificijs, quæ in Ordinariorum Statutis, quoad penam incursum contrafacientibus impositæ.
- 35 Intellectus e. cum illorum, de sent. excom. quis.
- 36 Ignorans probabiliter se excommunicatum, celebrando, nec peccat, nec irregularis est.
- 37 Ignorantia probabilis penæ a lege civili pro delicto impositæ, non excusat a pena legis ordinaria, & quare.
- 38 Impubes doli incapax excommunicationem non incurrit.
- 39 Absens, & ignorans, quando excommunicari poterit.
- 40 Impotentia moralis aliquid faciendi ab excommunicatione excusat.
- 41 Necessitas violentiæ, seu metus grauis mortis, & infamie, quando a peccato, & pena excuset.
- 42 Celebrare coram excommunicatis ob metum mortis, a 17 anno inuicisse, quando licitum, aut illicitum sit.

1 Inter alia, quæ excusant ab excommunicatione, numerari solet ignorantia. Quamuis enim regulariter excommunicatio vel hominis, vel iuris ignorantem non liget, si licet, eo quod excommunicatio communiter non nisi ob peccatum mortale contumacia ferri soleat, t. q. 8. c. 1. Nemo, quæ quidem contumacia ignorantem non inest, arg. l. qui ignorans, ff. locati, & c. 2. de constit. lib. 6. Quia tamen Regula hæc, non ita vera est, quia varias exceptiones admittit, etenim absens & ignorans excommunicari ab homine potest, arg. cap. cum sit Romana, §. vlt. de appellat. & testatur glot. in c. Apostolica, in verbo, probabilis, de cler. excomm. ministrant, cum excommunicationis vis ab auctoritate & voluntate eam ferentis dependeat, quæ in absentem & ignorantem exerceri valet, ideo nonnulla in hac materia scitu necessaria fundamenta proponemus, quibus quisque, quid in hac re sentiendum sit, facile colligere possit.

- 2 Primum igitur fundamentum sit, quod ignorantia alia crassa & supina est, alia affectata, alia probabilis, vt Canonistæ loquuntur, seu vt volunt Theolog. inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi, vt pertinet ad ingenij humani vitium, est, quando quis non satis intelligit, quid faciat, aut dicat.
- 4 Ignorantia crassa, atque supina est, qua quis ignorat id, quod communiter omnes sui ordinis sciunt, & quod ipse scire debet, & potest. Et dicitur crassa, quia causator ex desidia, & pigritia laborandi, vt ad sciendam perueniat, quæ frequenter crassis & pinguibus hominibus inest, & pinguis enim regulariter sunt somnolenti & desides: vnde prohibentur a diligenti consideratione. Dicitur autem supina, quia tales quasi supini iacent, non volentes se erigere ad facti considerationem, de quibus dicitur. Hierem. 4. Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt.
- 5 Affectata est, vbi quis ignorat, quia scire non vult, quod scire debet, & potest, vt liberius absque conscientie remorsu, aut alia de causa iniusta peccet, sicut de quibusdam dicitur. Noluit intelligere vt bene ageret. Psal. 35. & alibi. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolimus.
- 6 Inuincibilis dicitur, non quod simpliciter vinci non possit, sed quæ manet, postquam homo debitam diligentiam adhibue-